

Nu cu mult timp în urmă, m-am întâlnit cu un fost coleg de clasă și bun prieten, pe care nu-l văzusem de ani buni. Cum era și normal, am intrat la un Fast Food, pentru a conversa și a ne împărtăși amintirile... Din vorbă-n vorbă, am aflat că el își schimbase, după terminarea școlii medii tehnice (liceului) profesia, optând pentru agronomie, pe care a practicat-o în permanență și o continuă și azi, deși de câțiva ani e pensionar. De aici discuția noastră a luat o altă direcție, spre grădina botanică. Eu voiam să aflu cât mai multe, el foarte mărinimos și volubil, îmi descria frumusețile celei din ClujNapoca, pe care și eu am cunoscut-o foarte bine, dar mi-a vorbit și despre cea din București, făcând într-un fel, un paralelism în descrierea lor. Așa am ajuns și la cei doi fondatori: Dimitrie Brândză, în București, respectiv Alexandru Borza, la Cluj-Napoca. I-am promis solemn, că mă voi documenta mai serios, pregătind astfel și un articol, pentru revista „Independența Română - Independența prin cultură”, mai întâi pentru eroul la care m-am oprit astăzi: Dimitrie Brândză, și pe care vi-l prezint prin cele ce urmează în continuare.

Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”

S-a născut la 22 octombrie 1846, în satul Bivol, azi Vișoara, județul Botoșani (în perioada interbelică județul Dorohoi) și urmează primele studii la Iași, la fosta Academie Mihăileană începând din anul 1856, care în 1847 se transformase în Colegiu (pentru învățământul preuniversitar). Profesorul de Științe Naturale, Grigore Cobălcescu, îi apreciază calitățile și pasiunea pentru aceste științe, și-l îndeamnă în această direcție. Se prezintă astfel, la concursul pentru obținerea unei burse în domeniul istoriei naturale, în străinătate, dar din păcate este respins, pentru că nu împlinise încă 18 ani. Atunci tatăl său, paharnicul Gheorghe Brândză, descendent al unei vechi familii elevate moldovenesti, își dă seama de aspirațiile fiului său, și-l trimite pe cheltuiala sa, la studii în străinătate, la Paris.

Trebuie menționat faptul, că în casa părintească a primit primele îndrumări, pentru educația școlară, din partea lui Vladimir Hausky, un emigrant polonez, care a reușit să-l influențeze, orientându-l spre științele naturale, prin dragostea față de natură. Adesea efectuau excursii și plimbări împreună, cu ocazia cărora, primea explicații pe înțelesul său, începând astfel să cunoască plante, animale, dar și denumirile științifice ale acestora.

În 1864, ajunge la Paris și se înscrie la două facultăți: Facultatea de Medicină și Facultatea de Științe Naturale, unde îi va avea ca profesori pe Henri Baillon, naturalistul și pe geologul Stanislas Meunier. În noiembrie 1866 își ia licența în Științele Naturale, pentru ca în anul următor, 1867, să se întoarcă în țară și să se prezinte la un concurs pe care-l câștigă, obținând postul de Profesor de Botanică și Zoologie, la Facultatea de Științe din Iași. Va continua să colaboreze la Societatea Linneană din Paris, până în anul 1869, când își va susține și teza de doctorat, obținând titlul de Doctor în Medicină, prezentând o lucrare deosebit de importantă în Botanica Medicală, intitulată „Istoria botanică și terapeutică a Gentianaceelor întrebuințate în medicină”. Prin această lucrare

Dimitrie Brândză, face o analiză din punct de vedere sistematic și terapeutic a 82 de specii europene și extracontinentale din Familia Gentianaceae. Ca o înaltă apreciere a acestei lucrări, cu valoare științifică deosebită, i se acordă și titlul de Laureat al Facultății de Medicină din Paris, împreună cu Medalia de Bronz (1868-1869).

După acest strălucit succes la Paris, revine definitiv în România și este încadrat profesor universitar pentru anul universitar 1869-1870, dar nu abandonează practicarea medicinei, funcționând ca medic secundar, la Spitalul Sfântul Spiridon din Iași, Secția Chirurgie. În 1870 este medic de circumscripție, medic și profesor de Igienă la Seminarul Socola, profesor de Științe Naturale la Liceul Național din Iași și custode al Muzeului Societății de Medici și Naturaliști din Iași. De altfel, la cea de-a XXIV-a Reuniune Națională de Istoria Farmaciei, desfășurată la Sibiu, între 11-13 iunie 2015 în una din comunicările prezentate, Dimitrie Brândză este numit „părintele botanicii de la noi”, căci s-a relevat contribuția sa deosebită la dezvoltarea Grădinii Botanice din Iași.

În 1874 este transferat la București, ca profesor la Catedra de Botanică și Zoologie a Facultății de Științe. În același timp, i se încredințează conducerea Grădinii Botanice, fiind numit Director. Atunci, aceasta se afla pe terenurile Palatului Vasile Șuțu, situate în fața Universității. La venirea lui Dimitrie Brândză și numirea sa ca director, ea trece în componența Universității din București, funcționând pe lângă Facultatea de Științe. Condițiile în perspectiva dezvoltării grădinii botanice, erau nepotrivite și atunci directorul se zbate prin mai multe demersuri, pentru a obține un teren adecvat viitoare reamenajări. După multe încercări, abia în anul 1884, demersurile sale sunt încununate de succes, atribuindu-se prin Decretul nr. 659, din 28 februarie, terenul și fondurile necesare.

Se trece la amenajarea noilor spații, pe amplasamentul actual al Grădinii Botanice, anticipând construirea și popularea primelor sere, având ca model serele Grădinii Botanice din Liège (Belgia), construirea Institutului Botanic, în incinta căruia, au funcționat, până la bombardamentul din 4 aprilie 1944, disciplinele de Biologie vegetală, Herbarul și Muzeul Botanic, împreună cu amplasarea principalelor plantații de arbori și arbuști. După alți doi ani în 1886, reușește să mute și colecțiile de plante vii din centrul orașului pe locul unde se află și astăzi.

Fiind de acum cunoscut ca un personaj de elită în lumea științifică, atât în străinătate, dar mai ales în țară, la 30 iunie 1879, este propus membru activ al Academiei Române. Cu ocazia primirii efective, la 11 aprilie 1880, își prezintă în discursul de recepție, cea mai valoroasă lucrare a sa „Prodromul Florei Române sau Enumerația Plantelor până astăzi cunoscute în Moldova și Valachia”, care a fost premiată de Academia Română cu Premiul Gheorghe Lazăr. Între anii 1893 și 1895 este ales vicepreședinte al Academiei Române.

Fiind un explorator-cercetător, dar și un excursionist pasionat, în anii 1874-1875, a efectuat un periplu excursionist prin 7 zone geografice ale țării, în urma căruia a reușit să strângă 650 de specii de plante, care l-au ajutat să-și publice studiile în Buletinul Societății Române de Geografie, având ca rezultat elaborarea unei lucrări intitulată „Fragmente din Flora României” (1876). Drept recompensă, în același an devine membru al Societății Române de Geografie. Acum, fiind deja un membru al Academiei Române, organizează în Dobrogea, două explorări ale florei, care au avut ca rezultat, recoltarea a 700 de specii de plante, care i-au permis întocmirea unui îndreptar (îndrumător), ce va fi publicat în anul 1891 în limba română, sub titlul „Flora descriptivă a Dobrogei”.

În permanență, el a îmbinat armonios, activitatea didactică cu cea de cercetare științifică, astfel că atunci, în 1882, când Catedra de Istorie Naturală s-a scindat în două catedre distincte, una de Zoologie și alta de Botanică, Dimitrie Brândză, optează a rămâne profesor doar la Catedra de Botanică. În această nouă împărțire, creează o Secție de Botanică, pe lângă Muzeul de Istorie

Naturală al Universității din București. Aici, în cadrul acestei secții începe pentru prima dată lucrările practice de microscopie și cu lupa, pentru studenții săi. Astfel ajunge ca în 1884, să efectueze prima prezentare a plantei „Centaurea Jankae Brândza și Silene Pontica Brândza”.

Fiind permanent într-o activitate de cercetare creatoare, reușește a elabora 23 de lucrări științifice de o importanță deosebită. A

convins astfel că este un cercetător multivalent, ca botanist, naturalist și nu mai puțin medic. Din păcate, această activitate atât de intensă și cu răspundere majoră, nu l-au cruțat, căci contactează o suferință cardiacă, care pe parcurs se va accentua și este nevoit ca în primăvara anului 1895, să plece la Paris pentru a se trata... Din păcate, rezultatele au fost nule, așa că revine în țară și merge la Slănic Moldova, unde apele minerale erau foarte renumite pentru tratamente ale diverselor afecțiuni, din cele mai vechi timpuri. Printre ele, în cura externă, erau indicate și în tratamentul bolilor cardiovasculare și respiratorii (astma alergică, traheobronșite cronice, rinosinuzite cronice, emfizem pulmonar etc.). A neglijat timp îndelungat afecțiunile cardiace, datorate mai mult suprasolicităților și la 15 august (1895), când nu împlinise încă 49 de ani, a plecat în eternitate.

În decursul scurtei sale vieți, s-a preocupat și de problema sănătății publice, publicând lucrări diverse privind folosirea plantelor în medicină.

După plecarea lui din această lume, noi ne putem bucura de roadele muncii sale, chiar dacă pentru mulți, amintirea lui începe să se șteargă, dar Grădina Botanică din București, situată în zona centrală a Capitalei, pe șoseaua Cotroceni, nr. 32, Sector 6 și care-i poartă numele, rămâne ca o adevărată oază liniștită și plină de culoare mirifică, izvor de sănătate, monument istoric de interes local.

Astăzi când oamenii au uitat, sau pur și simplu nu doresc a proteja natura și ignoră obligația, ca fiecare dintre noi, să se gândească la generațiile viitoare, începând din luna ianuarie a acestui an 2019, Grădina Botanică Dimitrie Brândză, a Universității din București a inițiat, pentru copii interesați de lumea plantelor, programul „Micul Botanist”. Prin acest program, se preconizează un nou mod de educație pentru mediu, ~~care are ca scop: explorarea și investigarea lumii plantelor și a relației acestora cu alte organisme, în vederea înțelegerii lumii vii, a locului nostru în natură, dar mai ales necesitatea de a proteja natura.~~ Programul urmărește: „dezvoltarea unor atitudini și valori cum ar fi curiozitatea, spiritul de observație și receptivitatea copiilor, spiritul de investigație, respectul față de plante și de orice altă formă de viață, cooperarea și toleranța față de opiniile altora, preocuparea pentru un mod de a ne hrăni sănătos, având grijă în același timp și de protejarea naturii”.

Ca om de înaltă cultură, un dascăl cu calități pedagogice unanim recunoscute, un bun organizator și prin întreaga sa activitate creatoare, se desprinde ca o personalitate de înaltă valoare științifică. Un adevărat savant, având recunoaștere unanimă, atât în țară, cât și în străinătate, o „Icoană a Panteonului Botanicii din România”, cum l-a caracterizat profesorul Traian I. Ștefureac.

Referindu-se la opera și viața sa, academicianul Traian Săvulescu a spus în 1919: „Bărbat dintr-o bucată, negrupat în nicio tovărășie, nemărginit din nici-un interes material, nerăscolit de patimă și vrajbă, nu a sacrificat cutia Florei pentru cutia Pandorei; biruitor peste oameni și stihii, Dimitrie Brândză a reușit să zidească o școală adevărată”.

Având o inteligență ieșită din comun și cu o putere de muncă remarcabilă, profesorul Dimitrie Brândză a fost un mare iubitor și ocrotitor al plantelor, fiind recunoscut de toți botaniștii consacrați, ai perioadei sale și de către cei din străinătate, care i-au dedicat numelui său genuri și specii ale unor plante. Astfel fostul său profesor de la Sorbona, Henri Ernest Baillon (1827-1895), a denumit un gen al Familiei Leguminoase „Brândzeia” (1869) - Brândzeia filicifolia H. Baillon, care este un

arbust ce crește în insulele Africii Meridionale. Din partea lui, ca un respect pentru acest profesor, el va da denumirea unor noi specii din flora țării, cum ar fi *Paconia Romanica Brândza*, *Gallium Bailloni Brândza* (găsită la Novaci-Gorj) și altele descrise și publicate.

Și pentru că suntem încă în perimetrul „Centenarului Marii Uniri” să amintim cum la comemorarea a 116 ani de la moartea savantului, botanistul Emil Pop, spunea: „(...) Așa se face că la Unirea Principatelor, flora acestora conta ca fiind practic neexplorată. Dar ea nu a mai rămas multă vreme în această stare, căci, la scurt timp după Unire, se ivește pe arenă atletul florei române, doctorul Dimitrie Brândză. Activitatea acestui vajnic botanist a fost, de fapt, o ofensivă fără răstimpuri de refacere, o năvală încordată, al cărei elan era susținut fără încetare de o organizare amănunțită și temeinică a planului și a documentării de largă cuprindere. Brândză a venit la timp (...)”.

Prof. Univ. Dr. Ing. GH. ȚICLETE

